

Zaštita studentica i studenata od neželjenog ponašanja na sveučilištu

U 2006. Pravobraniteljica je u suradnji s Centrom za ženske studije organizirala anketiranje studentica i studenata Sveučilišta u Zagrebu o zaštiti dostojanstva i zaštiti od spolnog uznemiravanja na Sveučilištu. 12.000 letaka „Za dostojanstveno studiranje“ podijeljeno je u razdoblju od 5. do 13. prosinca 2006. godine studentima i studenticama na 21 zagrebačkom fakultetu, i ispred pet studentskih domova i Studentskog centra.

Primarni cilj letka bilo je osvještavanje studentske populacije o oblicima uznemiravanja i spolnog uznemiravanja relevantnim zakonskim odredbama i mehanizmima za zaštitu od uznemiravanja i spolnog uznemiravanja. U tu svrhu studenti/ce su preko letaka dobili/e na uvid sljedeće informacije:

- definicije uznemiravanja iz Zakona o ravnopravnosti spolova;
- djelokrug rada pravobraniteljice za ravnopravnost spolova na području zaštite od spolnog uznemiravanja;
- popis zakona i hrvatskih i međunarodnih dokumenata koji se odnose na ravnopravnost spolova;
- informaciju o Centru za ženske studije.

Drugi cilj istraživanja bio je uvid u razinu osviještenosti i osjetljivosti studentske populacije na različite oblike spolnog uznemiravanja i poznavanje relevantnih zakonskih odredbi i mehanizama za zaštitu od takve vrste diskriminacije. U tu svrhu sastavni dio letka bio je upitnik «Zaštita studentica i studenata od neželjenog ponašanja na Sveučilištu» s 22 pitanja zatvorenog i otvorenog tipa. Studentice i studenti koji su željeli, mogli su ga ispuniti i poslati najkasnije do 31. prosinca 2006. na Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova.

Treći cilj bio je poziv studentima/studenticama da svojim odgovorima na anketna pitanja utječu na donošenje mjera za zaštitu od spolnog uznemiravanja na Sveučilištu i pridonesu boljoj zaštiti dostojanstva svojih kolegica i kolega i ugodnijem studiranju.

Vratio se ukupno 731 ispunjen upitnik: 17% muškaraca (125) i 83% (606) žena sa svih godina studija. U odnosu na broj distribuiranih upitnika, to je ukupno 6%.

Upitnik se sastojao od tri cjeline. Prva cjelina naslovljena – A. Mislim... – sastojala se od 10 pitanja vezanih za mišljenje i stavove studentske populacije o raznim oblicima seksualnog uznemiravanja studentica/studenata od strane nastavnika/ca. Druga cjelina od devet pitanja – B. Svjedočim... – odnosila se na osobna iskustva studentica/studenata kao potencijalnih ili stvarnih žrtava spolnog uznemiravanja ili kao svjedoka/inja slučajevima spolnog uznemiravanja na Sveučilištu, na subjekte koji bi se trebali intenzivno posvetiti zaštiti studentica/studenata od uznemiravanja, diskriminacije i narušavanja privatnosti na Sveučilištu te o upoznatosti sa zakonima koji štite od diskriminacije na temelju spola i od seksualnog uznemiravanja. Treća cjelina – C. Ja sam... – odnosila se na spol ispitanika/ca i godinu studija. Upitnik je bio povjerljive naravi i ispitanici/e se nisu morali/e identificirati, niti navesti gdje studiraju.

Budući da 202 ispitanika/ca nije odgovorilo na kojem fakultetu studiraju, u analizi upitnika nema komparativnog pregleda po fakultetima.

Rezultati istraživanja

Dobiveni odgovori ispitanika/ca vezani za mišljenje/stavove studentske populacije o raznim oblicima seksualnog uznemiravanja iz cjeline A. pokazali su da su studenti/ce najsnažnije protiv vrste seksualnog uznemiravanja koja uključuje uvjetovanje zapošljavanja ili napredovanja te uvjetovanje ocjene od strane nastavnika/nastavnica seksualnim uslugama. Studenti/ce se osim toga snažno protive i negativnim komentarima o izgledu, komentarima o nesposobnosti i komentarima o privatnom životu. (detaljni postotci navedeni su u Izvešću pravobraniteljice za 2006.)

Podaci o osobnim iskustvima studenata/ica, bilo kao potencijalnih ili stvarnih žrtava spolnog uznemiravanja ili kao svjedoka/inja slučajevima spolnog uznemiravanja na Sveučilištu mogu ukazivati na razmjere prisutnosti različitih oblika spolnog uznemiravanja na Sveučilištu:

- 62% ispitanica i ispitanika koji su ispunili anketu nisu osobno svjedočili bilo kojem, čak i najblažem obliku neželjenog ponašanja, uznemiravanja ili zlostavljanja na temelju spola na Sveučilištu;
- 38% osobno je svjedočilo takvom obliku ponašanja;
- 74% nije nikad osobno bilo izloženo uznemiravanju ili spolnom uznemiravanju, niti su doživjeli slična iskustva neželjenog ponašanja od kolegica/kolega, nastavnika/ca ili drugih osoba na Sveučilištu;
- 26% je bilo izloženo navedenim oblicima neželjenog ponašanja od kolegica/kolega, nastavnika/ca ili drugih osoba na Sveučilištu, koje su doživjeli kao povredu osobnog dostojanstva i stvaranje neugodnog, neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja na Sveučilištu.

Ukoliko dobivene odgovore o oblicima ponašanja i uznemiravanja kojim su ispitanici/ce bili/e izloženi/e ili su im svjedočili/e poredamo po broju pozitivnih odgovora, dobivamo uvid u to koji su oblici uznemiravanja, prema iskazima ispitanika/ca najčešći na Sveučilištu. Odgovori se odnose na izloženost uznemiravanju ili spolnom uznemiravanju i sličnim iskustvima neželjenog ponašanja od kolegica/kolega, nastavnika/ca ili drugih osoba na Sveučilištu, a koja su doživjeli kao povredu osobnog dostojanstva i stvaranje neugodnog, neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja na Sveučilištu.

S obzirom na prirodu ankete i uzorka, dobiveni podaci ne mogu upućivati na stvarnu incidenciju slučajeva spolnog uznemiravanja na Sveučilištu, ali apsolutni broj odgovora po pojedinim oblicima uznemiravanja ukazuje na razmjere prisutnosti različitih oblika spolnog uznemiravanja na Sveučilištu. Na primjer 1% ispitanika/ca koji/e su svjedočili/e uvjetovanju od strane nastavnika/ce s ciljem traženja seksualnog zblizavanja kako bi dobili/e prolaznu ili bolju ocjenu, stipendiju, novačko mjesto i sl. ili su imali/e takvo osobno iskustvo može se činiti vrlo malim brojem, međutim apsolutni broj od 10 takvih slučajeva u ukupno 731 ispitanika/ca ukazuje na izuzetno velik broj neprihvatljivog ponašanja od strane nastavnika/ca na Sveučilištu.

POZNAVANJE ZAKONSKIH MEHANIZAMA ZAŠTITE OD DISKRIMINACIJE PO SPOLU, UZNEMIRAVANJA I SPOLNOG UZNEMIRAVANJA

O osviještenosti pojedinaca/ki i upućenosti u zakonska rješenja kojima se zabranjuje diskriminacija na temelju spola uključujući i spolno uznemiravanje: 58% studenata/studentica zna da je uznemiravanje i spolno uznemiravanje zabranjeno Zakonom o ravnopravnosti; 42% ih ipak nije upoznato s tom činjenicom.

Usporedba podataka dobivenih odgovorom na ovo pitanje s odgovorima na pitanje o godini studija ne pokazuje da postoji statistički značajan porast upoznatosti s postojanjem zabrane spolnog uznemiravanja Zakonom o ravnopravnosti spolova u odnosu na višu godinu studija.

Letkom su studenti/ce pozvani/e da svojim odgovorima na anketna pitanja utječu i na donošenje mjera za zaštitu od spolnog uznemiravanja i pridonesu boljoj zaštiti dostojanstva kolega i kolegica i ugodnijem studiranju:

- 82% ispitanika/ca smatra da bi uznemiravanje i spolno uznemiravanje na Sveučilištu morali biti zabranjeni putem posebnih propisa;
- 79% ih smatra da bi na Sveučilištu trebalo postojati posebno stručno tijelo za primanje pritužbi u svezi uznemiravanja i spolnog uznemiravanja;

- 72% ispitanika/ca izrazilo se pozitivno o postojanju posebnog studentskog tijela na Sveučilištu za primanje pritužbi u svezi uznemiravanja i spolnog uznemiravanja.

ZAKLJUČAK

S obzirom na mali broj ispunjenih upitnika u odnosu na broj distribuiranih letaka, prikupljeni podaci su samo indikatori kako studenti/ce razumiju i percipiraju spolno uznemiravanje u svom okruženju te kakvi su im stavovi prema mogućim mehanizmima za zaštitu od spolnog uznemiravanja unutar Sveučilišta. Dobiveni podaci odnose se samo na skupinu ispitanika/ca koji su anketu ispunili i poslali poštom i ne mogu dati stvarnu sliku o rasprostranjenosti spolnog uznemiravanja na Sveučilištu u Zagrebu niti o stavovima prema spolnom uznemiravanju na razini ukupne studentske populacije. No, iako dobivene podatke nije moguće uopćiti, smatramo da se mogu koristiti kao pokazatelji kakvi su stavovi studenata/ica o spolnom uznemiravanju, koliko su osviješteni o različitim oblicima spolnog uznemiravanja, koliko su upoznati s mehanizmima zaštite od spolnog uznemiravanja i kakvi su njihovi stavovi o mogućim mehanizmima za zaštitu od spolnog uznemiravanja unutar Sveučilišta. Iako je 6% popunjenih upitnika iz letka koji su nam vraćeni malen postotak, pravobraniteljica je mišljenja da je zbog ukupnog broja od 12.000 letaka „Za dostojanstveno studiranje“ razumno za pretpostaviti da je 12.000 studenata/studentica ovim putem upoznato s problematikom uznemiravanja i spolnog uznemiravanja.

Zagreb, 2007.